

Проведена реорганізація структури судової системи на основі принципу спеціалізації призвела до сформування в Україні чітко окреслених трьох рівнів судової організації: місцеві суди → апеляційні суди → вищі спеціалізовані суди.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Конституційно-правові принципи організації і діяльності вищих судів загальної юрисдикції тісно взаємопов'язані, в сукупності становлять єдину систему. Кожний з них відіграє самостійну роль, характеризує галузь законодавства в цілому, але між ними існує взаємозв'язок і взаємодія, які визначаються єдністю мети і завдань судів. Дія одного принципу зумовлює дію інших. Кожний з принципів не може існувати відокремлено від принципів системи в цілому. Зміст окремих принципів розкривається з урахуванням змісту інших принципів вищих судів загальної юрисдикції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [за ред. В.Т. Бусела]. – К.: Ірпінськ: Перун, 2004. – 1440 с.
2. Колодій А. М. Принципи права України: Монографія. – К., 1998. – 197 с.
3. Орловський О. П. Поняття принципу права // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 11. Правознавство. Збірник наук. праць. – Чернівці, 1997. – С. 81-86.
4. Теория государства и права: Учеб. для вузов по спец. «Правоведение» / Алексеев С. С., Васьков П. Т., Дюрягин И. Я.; Под ред. С. С. Алексеева. – М., 1985. – 478 с.

УДК 342.56:347.962

КОНСТИТУЦІЙНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ СУДДІВ ЯК ОСНОВА ЇХ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Кравчук В.М., к.ю.н., доцент
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У статті визначаються загальні положення конституційної правосуб'єктності та її складові. Підкреслюється, що конституційна правосуб'єктність є основним, базовим елементом конституційно-правового статусу судді. Саме вона зумовлює можливість судді бути учасником конституційних правовідносин та визначає обсяг його прав та обов'язків.

Ключові слова: конституційна правосуб'єктність, дієздатність, правоспособність, правосуб'єктність, суб'єкт, суддя.

В статье определяются общие положения конституционной правосубъектности и ее составляющие. Подчеркивается, что конституционная правосубъектность является основным, базовым элементом конституционно-правового статуса судьи. Именно она обуславливает возможность судьи быть участником конституционных правоотношений и определяет объем его прав и обязанностей.

Ключевые слова: конституционная правосубъектность, дееспособность, правоспособность, правосубъектность, субъект, судья.

Kravchuk V.M. THE CONSTITUTIONAL LEGAL SUBJECTIVITY OF THE JUDGE AS A BASIC THEM CONSTITUTIONAL AND LEGAL STATUS: THEORETICAL ANALYS

The general positions are determined of the constitutional legal subjectivity of its constituents are presented in the article. The constitutional legal subjectivity is the main basic element of the constitutional and legal status of the judge is emphasized. It makes the possibility of the judge to be a member of the constitutional relationship and defines the scope of its rights and obligations.

Key words: constitutional legal subjectivity, capacity, legal competence, legal subjectivity, subject, judge.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З розвитком вітчизняної науки конституційного права стає очевидним, що при розгляді питання конституційно-правового статусу суддів, важливим є зміст їх конституційної правосуб'єктності. Саме категорія «конституційно-правовий статус», отримавши широке визнання, виступає важливим науковим інструментом визначення місця та ролі судді не

5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради. – 2010. – № 44-46 (зі змінами і доп.).

6. Організація судових та правоохоронних органів: Підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І.С. Марочкін, Н.В. [та ін.]. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 374 с.

7. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (питання методології): / О. М. Колодій. // Автореф. дис. докт. юрид. наук. – К., 1999. – 39 с.

8. Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. – 4-те вид., перероб. і доопр. – К.: Видавництво Ліра-К, 2012. – 576 с.

9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб) від 7 травня 2002 р. № 8-рп/2002 // Вісник Конституційного суду України. – 2002. – № 2.

10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон клуб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 9 липня 2002 р. № 15-рп/2002 // Вісник Конституційного суду України. – 2002. – № 4.

11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянки Дзюби Галини Павлівни щодо офіційного тлумачення частини другої статті 55 Конституції України та статті 2482 Цивільного процесуального кодексу України (справа громадянки Дзюби Г.П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи) від 25 листопада 1997 р. № 6-зп // Офіційний вісник України. – 2003. – № 28.

лише в судовій системі, а й у суспільстві та державі. За допомогою даної категорії можна виявити основні структурні елементи конституційно-правового статусу суддів та окреслити їх особливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Дослідженням суб'єктного складу конституційно-правових відносин цікавилися М. Баглай, Г. Василевич, М. Вітрук, Б. Габрічідзе,

З. Гладун, Р. Єнгібарян, В. Журавський, В. Кодавбювич, В. Копейчиков, В. Кравченко, В. Круглов, О. Култафін, В. Мелашенко, В. Погорілко, О. Скрипнюк, О. Совгіря, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, В. Чіркін, Ю. Шемшученко, Н. Шукліна та ін. Однак, на жаль, лише в деяких працях приділялась належна увага проблематиці, пов'язаній з конституційною правосуб'єктністю суддів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення особливостей конституційної правосуб'єктності суддів крізь призму загального аналізу наукової юридичної літератури. В цьому контексті важливим завданням є встановлення складових елементів конституційної правосуб'єктності суддів, що у підсумку дасть можливість запропонувати авторський варіант дефініції «конституційна правосуб'єктність суддів».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В сучасних дослідженнях наголошується, що поняття правосуб'єктності не отримало однозначного визначення, і в літературі існують різні точки зору щодо нього.

Сфера застосування правосуб'єктності, її зміст, структурні елементи як у загальній теорії держави і права, так і у галузевих юридичних науках, розкриваються неоднозначно. Розуміння правової природи правосуб'єктності є однією з найскладніших проблем в юридичній науці.

В юридичній літературі були висловлені різні концепції щодо змісту поняття правосуб'єктності:

1. Ототожнення правосуб'єктності з правоздатністю, визначення її як здатності мати права і обов'язки.

2. Розгляд правосуб'єктності як цілісного явища, що складається з правоздатності і дієздатності, і характеризується як здатність мати права, обов'язки та здійснювати їх.

3. У літературі висловлюється думка, що правосуб'єктність в одних галузях права рівнозначна правоздатності, в інших – виступає як право дієздатності. Відрізняють у правосуб'єктності три елементи: правоздатність, дієздатність і деліктоздатність.

4. Введення у правосуб'єктності, поряд із правоздатністю та дієздатністю, правового статусу.

Незважаючи на розмаїття точок зору з цього питання, всі автори погоджуються з тим, що під правосуб'єктністю маються на увазі сукупність властивостей, що дозволяє виступати тій або іншій особі суб'єктом права.

На нашу думку, не є переконливими аргументи авторів, що заперечують категорію правосуб'єктності. Це пояснюється тим, що загалом правосуб'єктність є однією з обов'язкових юридичних умов правовідносин. Вона являє собою можливість чи здатність особи бути суб'єктом з усіма відповідними наслідками.

За своїм юридичним змістом правосуб'єктність означає закріплену законодавством здатність суб'єкта мати юридичні права, обов'язки і здійснювати їх самостійно або через законних представників, або через органи, а також відповідати за їх неправомірну реалізацію.

Правосуб'єктність пов'язується з характеристикою осіб (індивідуальних, колективних) як суб'єктів права, є юридичною рисою, що визнається державою за суб'єктами, виходячи з наявності у них певних властивостей.

Наділення суб'єкта права такою рисою як правосуб'єктність пов'язане з певними формальними підставами. Якщо для індивідуальних суб'єктів права підставами наділення правосуб'єктністю виступають певний вік та бездефектний стан його волі (осудність), то для колективних суб'єктів такими підставами може бути здійснення певних реєстраційних процедур [1, с. 62].

Так, О. Скакун окремо виділяє правосуб'єктність фізичних та юридичних осіб. На її думку, правосуб'єктність фізичних осіб (індивідуальних суб'єктів правовідносин) – це передбачена нормами права здатність (можливість) бути учасниками правовідносин. Склад правосуб'єктності фізичної особи: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність [2, с. 356], а правосуб'єктність юридичних осіб (колективних суб'єктів правовідносин) – це правоздатність і дієздатність державних і недержавних організацій: державних органів, державних підприємств і установ, громадських об'єднань, комерційних (господарських) корпорацій, релігійних організацій та ін. [2, с. 358]. А. Колодій і В. Копейчиков вказують, що для того, щоб бути суб'єктом права, організація або індивід повинні володіти правосуб'єктністю. У державних і громадських організаціях правосуб'єктність знаходить свій вираз у компетенції їх органів, тобто в сукупності їх прав та обов'язків, що надаються їм для виконання відповідних функцій [3, с. 141-142; 4, с. 192].

О. Міцкевич зазначає, що правосуб'єктність – юридична властивість, якою держава за допомогою законів і підзаконних актів наділяє учасників правовідносин, являє собою їх здатність бути носіями юридичних прав і обов'язків [5, с. 12-13]. Аналогічну точку зору висловлює С. Алексєєв. При цьому він додає, що правосуб'єктність є суспільно-правовим станом, який невіддільний від особи [6, с. 380-381]. На думку М. Вітрука, правосуб'єктність – це самостійне правове явище, що має специфічний зміст та призначення в суспільному житті. Під правосуб'єктністю слід вважати визначену діючим правом здатність громадянина бути носієм проголошених у його нормах прав і обов'язків, а також здатність самостійно або через законних представників здійснювати їх і відповідати за їх неправильну реалізацію. Вчений зазначає, що визнання з боку держави за особою властивостей правосуб'єктності означає визнання за особою її здатності, як розумної істоти, вчиняти вільно в межах норми, зі знанням справи, тобто усвідомлювати свої дії та керувати ними [7, с. 8-9]. При цьому М. Вітрук уточнював, що варто виділяти два аспекти сутності правосуб'єктності: перший – як здатності мати права та обов'язки, а другий – з позицій стадій динаміки (реалізації) прав і обов'язків та їх носіїв [8, с. 213-214]. С. Архіпов також застосовує динамічний підхід до розкриття змісту правосуб'єктності, оскільки саме вона пов'язує особу із правовою системою та забезпечує доступ до усіх можливостей, які надаються нею [9, с. 130-132; 10, с. 91].

Доволі нетрадиційне уявлення про структуру правосуб'єктності подає І. Іванников, який вважає, що правосуб'єктність розглядається як соціально-правова якість (стан) суб'єкта, яка виражає визнану державою здатність особи бути суб'єктом права. При цьому, на його думку, вона включає правоздатність, дієздатність, деліктоздатність та правовий статус [11, с. 72]. Вбачається, що включення до правосуб'єктності правового статусу особи є помилковим, враховуючи, що вказані поняття співвідносяться між собою як частина і ціле відповідно.

На нашу думку, правосуб'єктність являє собою структурний елемент правового статусу. Зміст правосуб'єктності дозволяє відрізнити її види: загальну, галузеву і спеціальну.

Загальна правосуб'єктність – це здатність особи у рамках даної системи права бути суб'єктом права взагалі. У багатьох країнах усі люди з моменту народження володіють загальною правосуб'єктністю. Потенційно вони можуть стати носіями практично будь-яких прав і обов'язків.

Галузева правосуб'єктність – виступає як закріплена правом здатність особи мати і реалізувати конкретні (відповідно до галузей права) юридичні права

та обов'язки: конституційні, адміністративні, цивільні, трудові тощо.

Галузева правосуб'єктність особи може мати свої спеціальні види. Так, окрім загальної правосуб'єктності в конституційному праві можна говорити про виборчу правосуб'єктність.

Спеціальна правосуб'єктність – це здатність особи бути учасником лише певного кола правовідносин у рамках даної галузі права. Вона відображає специфіку нормативного регулювання у межах конкретних інститутів права. Спеціальною правосуб'єктністю, наприклад, володіють окремі види юридичних осіб у цивільному праві, органи державного управління і посадові особи – у межах адміністративних правовідносин [1, с. 63].

У конституційному праві відсутня єдність думок щодо сутності та змісту правосуб'єктності. Зокрема, В. Погорілко та В. Федоренко говорять про конституційну правосуб'єктність як про правоздатність і дієздатність, що визначається нормами конституційного права [12, с. 465]. Автори стверджують, що конституційна правосуб'єктність може як встановлюватися, так і визнаватися нормами конституційного права. Зокрема, за рядом колективних суб'єктів конституційних правовідносин правосуб'єктність визнається і в окремих випадках не потребує спеціального законодавчого закріплення. Наприклад, згідно зі статтею 11 Конституції України, держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України, тобто Українська держава визнає основні природні права національних і етнічних спільнот [13, с. 152].

О. Скрипнюк вказує, що для кожного окремого суб'єкта конституційного права властиве своє коло суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, які у своїй взаємодії утворюють конституційну правосуб'єктність [14, с. 91]. Автор вважає, що права суб'єктів конституційно-правових відносин визначаються можливістю певної діяльності або поведінки, набуття, володіння, користування певними політичними та іншими цінностями. Такі права традиційно закріплюються в їх компетенції, закріпленій Конституцією та законами України. Обов'язки суб'єктів конституційно-правових відносин – це нормативно визначена міра належної діяльності або поведінки учасників правовідносин у сфері конституційних правовідносин [15, с. 128-129].

Н. Шаптала та Г. Задорожня зазначають, що конституційну правосуб'єктність складають правоздатність, дієздатність та деліктоздатність. Конституційна правосуб'єктність при цьому встановлюється нормами і принципами конституційного права [16, с. 36]. Конституційну правоздатність, Н. Шаптала та Г. Задорожня визначають як здатність суб'єкта конституційно-правових відносин мати суб'єктивні права та юридичні обов'язки, які встановлені і гарантовані конституційно-правовими нормами і принципами. Конституційна правоздатність настає з моменту народження і припиняється з настанням смерті. Конституційна правоздатність має універсальний і абсолютний характер, тому нею володіють усі без винятку члени суспільства. Обсяг дієздатності залежить від ряду ознак, зокрема віку, психологічного стану особи тощо. Конституційна деліктоздатність на думку вищевказаних авторів являє собою здатність суб'єкта конституційно-правових відносин нести безпосередню юридичну відповідальність за порушення конституційно-правових норм [16, с. 36-37].

На думку В. Кравченка, а також М. Баймуратова та А. Батанова конституційна правосуб'єктність складається з двох елементів: правоздатності та дієздатності. В. Кравченко підкреслює, що правоздатність – це обумовлена конституційно-правовою нормою здатність

суб'єкта конституційно-правового відношення мати суб'єктивні права та юридичні обов'язки, а дієздатність – це обумовлена конституційно-правовою нормою здатність суб'єкта конституційно-правового відношення своїми діями набувати і здійснювати суб'єктивні права та юридичні обов'язки [17, с. 21; 18, с. 21].

М. Баглай наголошує на тому, що головним суб'єктом конституційно-правових відносин є людина, як в статусі громадянина, так і без нього. Людина вступає в конституційно-правові відносини з державою через її органи. Точніше, вона постійно знаходиться в цих відносинах, будучи наділеною правом вимагати від держави через відповідні органи захисту своїх прав та охоронюваних законом інтересів. Це і є правосуб'єктність, яка носить загальний характер, а для певного кола осіб може доповнюватися спеціальною правосуб'єктністю [19, с. 12].

Інші російські вчені-конституціоналісти М. Вітрук та В. Чіркін також у цілому притримуються традиційного бачення цього блоку питань. Так, вони зазначають, що конституційна правоздатність і конституційна дієздатність – головні складові конституційно-правового статусу суб'єктів конституційного права. [20, с. 100; 21, с. 32-34].

Білоруський вчений-конституціоналіст Г. Василевич ототожнює правосуб'єктність учасників конституційно-правових відносин з поняттям праводієздатності. На думку вченого, під правоздатністю слід розуміти визнану державою загальну (абстрактну) можливість будь-якого суб'єкта мати права та обов'язки, здатність бути їх носіями. Під дієздатністю він розуміє здатність суб'єкта здійснювати своїми власними діями права та обов'язки, відповідати за свою поведінку, бути учасником правовідносин. Дієздатність залежить від психологічного стану і віку особи [22, с. 12]. Інший білоруський вчений А. Петров дотримується аналогічної позиції, наголошуючи при цьому, що конституційне право встановлює специфічний правовий стан – правосуб'єктність учасників суспільних відносин і тим самим активно впливає на них [23, с. 19].

В. Федоренко розглядає конституційну правосуб'єктність як правоздатність і дієздатність, що визначається нормами конституційного права, наголошуючи при цьому, що конституційна правоздатність виражається у системі конституційних прав і обов'язків учасників конституційно-правових відносин, а конституційна дієздатність полягає у їх потенційній спроможності реалізувати ці права і обов'язки [24, с. 28].

Ю. Данилюк стверджує, що правосуб'єктність учасників будь-яких правовідносин має виключно галузевий характер. Вона реалізується лише в межах певного виду правовідносин. Таким чином конституційна правосуб'єктність як властивість суб'єктів конституційних правовідносин може бути реалізована виключно в правовідносинах даного виду [25, с. 28-29]. Хоча на наше переконання така думка є дещо суперечливою, оскільки в конституційному праві досить частими є випадки, коли суб'єкти конституційних правовідносин можуть бути одночасно суб'єктами інших видів правовідносин, а отже одночасно володіти різними видами галузевої правосуб'єктності.

Відносно правосуб'єктності суддів, то варто наголосити на тому, що в юридичній літературі її розглядають як один з елементів правового статусу судді [26, с. 19; 27, с. 237; 28, с. 77]. Зокрема Л. Москвич, С. Іваницький та І. Русанова, пропонують визначити правосуб'єктність як своєрідні правовідносини, де однією із сторін виступає індивід, властивостям якого надається юридичне значення, а іншою – держава, яка шляхом закріплення в законодавстві, визнає ці якості юридично значущими.

Автори стверджують, що правосуб'єктності судді властиві такі характерні ознаки: 1) вона є спеціальним

видом правосуб'єктності; 2) вона є необхідною умовою для володіння правовим статусом; 3) сутність правосуб'єктності зводиться до юридичної характеристики особи судді як суб'єкта, котрий здійснює судову владу в державі; 4) вона є системною якістю, у структурі якої можна виділити соціальну, психофізіологічну, професійну та моральну компетентність; 5) зміст даного явища обумовлюється професійною діяльністю і складає певні професійно важливі якості та здібності судді, що є необхідною умовою успішності здійснення функцій судової влади; 6) саме правосуб'єктність визначає відповідність конкретного судді займаній посаді, професійній групі загалом: відповідність посаді виявляється в компетентності судді при вирішенні поставлених перед ним завдань; відповідність професійній групі виражається у відповідності судді груповим цінностям і нормам, професійному авторитетові [28, с. 83].

Аналізуючи правосуб'єктність суддів у судах загальної юрисдикції В. Федоренко визначає її як невід'ємний елемент правового статусу судді. Зокрема, на його думку, правосуб'єктність суддів у судах загальної юрисдикції – це здатність особи в установленому законодавством порядку набувати правовий статус судді суду загальної юрисдикції, тобто виступати носієм суб'єктивних прав і юридичних обов'язків судді [29, с. 67].

У контексті правосуб'єктності суддів судів загальної юрисдикції особливу зацікавленість викликають праці В. Єгорової, на думку якої правосуб'єктність суддів судів загальної юрисдикції – це здатність особи у встановленому законодавством порядку набувати правового статусу судді загальної юрисдикції, тобто виступати носієм суб'єктивних прав та юридичних обов'язків судді [30, с. 206]. Керуючись наведеною дефініцією, В. Єгорова у змісті правосуб'єктності суддів судів загальної юрисдикції виділяє соціальну, психофізіологічну, професійну, моральну компетентність. При нормативному визначенні дані властивості суб'єкта набувають характеру юридично значущих і складають структуру професійно важливих якостей суддів судів загальної юрисдикції [31, с. 10].

Автор зупиняє свою увагу і на ознаках правосуб'єктності суддів судів загальної юрисдикції, виділяючи наступні характеристики:

1) правосуб'єктність суддів судів загальної юрисдикції є спеціальним видом правосуб'єктності;

2) правосуб'єктність є необхідною умовою для володіння конституційно-правовим статусом суддів судів загальної юрисдикції;

3) сутність правосуб'єктності зводиться до юридичної характеристики особи судді судів загальної юрисдикції як суб'єкта, який здійснює судову владу в державі;

4) правосуб'єктність є системною якістю, у структурі якої можна виділити соціальну, психофізіологічну, професійну та моральну компетентність;

5) зміст даного явища обумовлюється професійною діяльністю і складає певні професійно важливі якості та здібності судді, що є необхідною умовою успішності здійснення функцій судової влади;

6) і, нарешті, саме правосуб'єктність визначає відповідність конкретного судді займаній посаді, професійній групі загалом: відповідність посаді виявляється в компетентності судді при вирішенні поставлених перед ним завдань; відповідність професійній групі виражається у відповідності судді груповим цінностям і нормам, професійному авторитетові [31, с. 10-11].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Узагальнений огляд наведених джерел дає підстави дійти висновків, зокрема: в конституційно-правовій літературі загалом простежується спільне бачення сутності конституційної правосуб'єктності громадянина, в тому числі й судді.

З урахуванням наведеного, вбачається, що конституційна правосуб'єктність суддів – це здатність судді мати закріплені конституційно-правовими нормами суб'єктивні права та суб'єктивні обов'язки, а також здатність своїми діями набувати та реалізувати права, створювати для себе або інших суб'єктів обов'язки, здатність судді нести за порушення правових норм відповідальність, які (здатності) можуть змінюватись під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів і умов. Тобто зміст цього поняття становлять конституційна правоздатність та конституційна дієздатність. У свою чергу, складовою конституційної дієздатності є конституційна деліктоздатність судді. Конституційна правосуб'єктність є основним, базовим елементом конституційно-правового статусу судді. Саме вона зумовлює можливість судді бути учасником конституційних правовідносин та визначає обсяг його прав та обов'язків.

Різновидами конституційної правосуб'єктності судді варто визнати загальну та спеціальну правосуб'єктність. Загальна – притаманна усім суддям та характеризується наявністю у них суб'єктивних прав, обов'язків та можливості їх використання і виконання, за загальними, спільними для всіх правилами (наприклад, процесуальна правосуб'єктність судді, тобто здатність виступати носієм судової влади, має загальний характер і є характерною для всіх подібних суб'єктів права, що мають статус судді). Спеціальна – зумовлена додатковими можливостями судді, які випливають із її конституційно-правового статусу і набутими ним внаслідок його волі, яка, у свою чергу, є основою конституційної правосуб'єктності і полягає у здатності судді цілеспрямовано впливати на зовнішні чинники (наприклад, така правосуб'єктність обумовлюється наявністю у судді певних дозволів, що дають їй можливість збільшувати обсяг його прав та обов'язків).

Моментом виникнення конституційної правосуб'єктності судді варто визнати прийняття суддею присяги, а саме – складення присяги під час урочистої церемонії у присутності Президента України (ч. 2 ст. 55 Закону) [32]. Конституційна дієздатність виникає одночасно із конституційною правоздатністю – в момент складення присяги, їх обсяг залежить від певних факторів та умов. Вони є динамічними величинами (наприклад, обсяг конституційної правосуб'єктності судді залежить від зайняття суддею адміністративної посади тощо).

Отже, саме наявність факторів і умов внутрішнього та зовнішнього характеру зумовлюють особливості конституційної правосуб'єктності та конституційно-правового статусу суддів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Окунев І.С. Проблема правосуб'єктності як складова теорії правового статусу суб'єкта права. // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 37. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – 748 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. – 2-ге вид. / пер. з рос. – Х., 2005. – 656 с.
3. Колодій А.М. Теорія держави і права / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков. – К., 1995. – 356 с.
4. Копейчиков В. В. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. – К., 1997. – 317 с.
5. Мицкевич А.В. Субъекты советского права. – М., 1962. – 212 с.
6. Алексеев С.С. Общая теория права: учеб. – 2-е изд. – М., 2008. – 528 с.
7. Витрук Н.В. Субъективные права советских граждан и их развитие в период строительства коммунистического общества: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. – Киев, 1965. – 23 с.
8. Витрук Н.В. Общая теория правового положения личности. – М., 2008. – 448 с.
9. Архипов С. И. Субъект права: теоретическое исследование. – СПб., 2004. – 496 с.

10. Мацелик Т.О. Адміністративна правосуб'єктність як онтологічна здатність особи бути суб'єктом адміністративного права // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Вип. 597. – С. 90-94.
11. Іванников І.А. Толковий словарь по теории права. – Ростов н/Д, 2005. – 128 с.
12. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. – Т. 1 / За ред. В.Ф. Погорілка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 544 с.
13. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В.Л. Федоренка. – 4-те вид., перероб. і доопр. – К.: Видавництво Ліра-К, 2012. – 576 с.
14. Скрипнюк О.В. Курс сучасного конституційного права України: академічне видання / О.В. Скрипнюк. – Х.: Право, 2009. – 468 с.
15. Скрипнюк О.В. Конституційне право України: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ін Юре, 2010. – 672 с.
16. Шаптала Н.К., Задорожня Г.В. Конституційне право України: навч. посіб. / Н.К. Шаптала, Г.В. Задорожня. – Дніпропетровськ: ТОВ «ЛізуновПрес», 2012. – 472 с.
17. Кравченко В. В. Конституційне право України: навчальний посібник / В. В. Кравченко. – Вид. 6-те, виправл. та доповн. – К.: Атіка, 2007. – 592 с.
18. Курс конституційного права України. Том 1. Общая часть: Основы теории конституционного права. Учебник (Под ред. М.А. Баймуратова и А.В. Батанова). – Х.: Одиссей, 2008. – 672 с.
19. Баглай М. Конституционное право Российской Федерации: учебник для вузов / М. Баглай. – М.: Издательство НОРМА, 2001. – 800 с.
20. Конституционное право Российской Федерации: учебник / Под общ. ред. Н.В. Витрука. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2011. – 656 с.
21. Чиркин В.Е. Конституционное право России: учебник / В.Е. Чиркин. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, 2009. – 496 с.
22. Василевич Г.А. Конституционное право Республи-

- ки Беларусь: Учебник. – Минск: Книжный Дом, 2010. – 768 с.
23. Петров А.П. Конституционное право: учеб. пособие. – Минск: Амалфея, 2011. – 688 с.
24. Федоренко В.Л. Суб'єкти конституційно-правових відносин в Україні та їх система // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 4. – С. 27-33.
25. Данилюк Ю. Визначення поняття суб'єктів конституційних правовідносин // Юридична Україна. – 2008. – № 5. – С. 28-31.
26. Марочкін І.Є. Концептуальні основи статусу суддів України // Питання удосконалення судової системи України: Матер. наук.-практ. конференції / Ред. кол.: Ю.В. Баулін та ін. – Х.: вид-во «Кроссрод», 2007. – С. 19-22.
27. Шкурат А.М. Поняття правового статусу незалежності суддів // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 36. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – С. 236-241.
28. Москвич Л.М., Іваницький С.О., Русанова І.О. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних) / За заг. ред. І.Є. Марочкіна: Монографія. – Харків: «Фінн», 2009. – 488 с.
29. Федоренко В.Л. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 3. – С. 63-69.
30. Єгорова В.С. Щодо правосуб'єктності суддів судів загальної юрисдикції // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 37. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – С. 206-212.
31. Єгорова В.С. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2008. – 20 с.
32. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – ст. 1900.

УДК 351.74(477)

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ ПРАВА НА ОСВІТУ: ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ

Приз І.Ю., здобувач
Харківський національний університет внутрішніх справ

В статті звернута увага на позиції вчених щодо актуальності питання реалізації права громадян на освіту. На підставі аналізу діючого законодавства виокремлено групи суб'єктів забезпечення реалізації громадянами України права на освіту.

Ключові слова: право на освіту, забезпечення, система освіти, суб'єкт, нормативно-правові акти.

В статье обращено внимание на позиции учёных по отношению к актуальным вопросам реализации права граждан на образование. На основании анализа действующего законодательства выделены группы субъектов обеспечения реализации гражданами Украины права на образование.

Ключевые слова: право на образование, обеспечение, система образования, субъект, нормативно-правовые акты.

Pryz I.Yu. SYSTEM ENTITIES TO ENSURE IMPLEMENTATION OF THE CITIZENS OF UKRAINE THE RIGHT TO EDUCATION: ISSUES OF TODAY

The article is to draw attention to the position of scientists on issues of relevance for ensuring the right to education. On the basis of current legislation groups of subjects to ensure citizens of Ukraine the right on education was marked.

Key words: right to education, welfare, education system, the subject regulations.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток правової держави в Україні та побудова громадянського суспільства європейського зразка прямо пов'язані з рівнем забезпечення прав і свобод людини і громадянина, реалізацією конституційних положень, що визначають діяльність державних органів у цьому напрямку, налагодженість взаємовідносин між ними та громадянами. Особливої зацікавленості викликає сучасна системи органів публічної влади, основним призначенням яких є забезпечення реалізації громадянами права на освіту, оскільки від ефективності діяльності останніх залежить майбутнє всієї української нації.

Проблеми організації і діяльності суб'єктів забезпечення реалізації громадянами України права на освіту останнім часом є предметом дискусії з боку політиків, юристів, науковців та постійно обговорюються на науково-практичних конференціях і в публікаціях, особливо у зв'язку із започаткованою Президентом України оптимізацією органів виконавчої влади.

Метою цієї статті є визначення існуючої на сьогодні системи суб'єктів забезпечення реалізації громадянами України права на освіту та надання пропозицій щодо її оптимізації.

Аналіз останніх досліджень. Слід зауважити, що проблеми, пов'язані із адміністративно-правовою